

Protest masculinity in encounters with the police in immoral spaces in Malmö 1890-1899

ANDRÉS BRINK PINTO

Keywords

Pleasurescapes, protest masculinity, Malmö, order policing, late 19th century

Summary

The decades around the turn of the last century saw a rapid urbanization in Sweden, that also gave rise to new forms of spatial regulation of (im)morality. One example is the regulation of prostitution where women who, according to the police, sold sex were forced to register as prostitutes and to live in police designated streets. In Malmö, the third largest city of Sweden, these streets were clustered in a handful of blocks in the decrepit eastern part of the old city center. On the one hand these spaces were constructed as immoral, on the other hand they were also destinations for pleasure – at least for the customers who bought different forms of pleasure. This article understands these spaces as part of a pleasurescape, i.e. a part of the urban space where pleasure in different forms – sometimes illegal and often considered immoral – was available, and seeks to analyze how this pleasurescape interacted with unruly forms of working-class masculinity, focusing on instances where men came into conflict with the police. My results show that some excessive forms of unruly masculinity were policed to some extent, and that the policing often led to verbal or violent conflict with the police. Further, I argue that these conflicts also should be understood as parts of the doing of a protest masculinity and thus that the police served as an important counterpart and target that made these performances possible.

Original article; received: 10/02/2025; accepted: 19/02/2026.

Corresponding author email: andres.brink_pinto@hist.lu.se. ISSN (Online) 2001-1377.

Copyright: © 2026 The author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: *Tidskrift för genusvetenskap* 46 (1-2): 111–131

<http://dx.doi.org/10.55870/tgv.v46i1-2.44728>

Under den snabba urbaniseringen kring sekelskiftet 1900 införde de flesta större svenska städer så kallad reglementerad prostitution. Reglementeringen innebar att kvinnor som av polisen bedömdes sälja sex tvingades registrera sig som prostituerade och bland annat tvingades att bo och verka på av polisen anvisade gator. I Malmö låg dessa gator, med ett undantag, i den östra delen av den äldre bebyggelsen innanför kanalen. I denna artikel analyserar jag hur arbetarklassmän agerade i möten med polisen i dessa gaturum. Min undersökning visar att görande av mer utlevande former för maskulinitet kunde leda till konflikter med polisen som motpart. Vidar argumenterar studien för att konflikterna bör förstås som del av ett görande av en protestmaskulinitet i relation till det omoraliska urbana rummet.

”Nu är du en karl för det du fått en hjälm på din bonde” – protestmaskulinitet i möten med polisen i några av Malmös omoraliska gaturum 1890–1899

ANDRÉS BRINK PINTO

Kring klockan tre på natten mot söndagen den andra augusti 1891 noterade en patrullerande konstapel att tre män förde oväsen genom att bulta på dörren till ett hus på Rörsjögatan i Malmö. På adressen bodde det en handfull kvinnor som var registrerade som prostituerade. I polisens dagrapport står det att när männen vägrades inträde stampade de i gatan och fortsatte slå på dörren med sina käppar. Inför detta störande av nattfriden sade konstapeln till dem att upphöra med sitt beteende. Männen svarade med att gå till den närliggande Stora Nygatan samtidigt som de utslungade en ”mängd sedlighetssårande uttryck”.

Väl på Stora Nygatan började de "högljutt samspråka och skoja och väsnas medels högljudda skratt [och] dylikt" tillsammans med en kvinna, i rapporten beskriven som "prostituerad". Konstapeln beordrade kvinnan att gå tillbaka in i sin bostad, vilket hon gjorde. Männen började då förfölja konstapeln och håna honom med en mängd ord som enligt rapporten var sedlighetssårande och "icke passa i skrift". När konstapeln slutligen beordrade dem att avlägsna sig svarade de "trotsigt" att de gick och stod var de ville. Detta var antagligen droppen som fick bågaren att rinna över för konstapeln, som anhöll männen. På vaktkontoret nekade de till att ha uppfört sig på det sätt som polisen upp-gav, men en av dem medgav att de hade uppfört sig "såsom alla andra personer brukar göra då de äro ute i sådana ärenden".

Decennierna kring sekelskiftet 1900 var en tid av snabb urbanisering i hela västvärlden, vilket ledde till framväxten av nya kulturer och sociala sammanhang. Malmö var en av de snabbast växande städerna i Sverige och nådde 100 000 invånare kring 1910 (Bjurling 1985). Detta ledde också till nya sätt att styra både det urbana rummet och den urbana befolkningens uppträdande för att främja produktiva sätt att leva (Lützen 1998; Joyce 2003). Ett viktigt fokus var föreställda kopplingar mellan osunda levnadsmiljöer och omoraliska sätt att leva, med tydligt fokus på genus och sexualitet (Nead 2000; Heap 2009). Ett exempel på rumslig styrning av staden var hur kvinnor som sålde sex registrerades som prostituerade. Dessa kvinnor underkastades ett mycket integritetskränkande reglemente som bland annat tvingade dem att bo och verka på en handfull av polisen anvisade gator (Lundqvist 1982; Lennartsson 2001; Svanström 2006). I Malmö låg alla förutom en av dessa gator i några kvarter i den östra halvan av den så kallade gamla staden. Gatorna låg innanför kanalen, mellan Djäknegatan och Norregatan i ett område som kring förra sekelskiftet präglades av social utsatthet och äldre bebyggelse. Stora delar av bebyggelsen revs i samband med sanering och modernisering av området under senare delen av 1900-talet.

Som den inledande episoden visar var gatorna där de reglementerade prostituerade tvingades bo också platser som framför allt män sökte sig till för nöjen och njutning. De var också platser för konfliktfyllda möten med polisen. Just det sällskap som omtalades i polisrapporten var möjligen ovanligt våltaliga i sina rasande angrepp på ordningspoliserna, men förloppet var relativt vanligt förekommande. För mig som historiker är händelsen intressant att studera i sig själv. Den illustrerar en komplex relation mellan en urban, stundtals väldigt bråkig, arbetarklassmaskulinitet och polismakten vilket också tydligt påvisats av tidigare forskning. I skrivande stund finns emellertid också ett stort inslag av nationalistiska fantasier om ett föreställt konfliktfritt etniskt svenskt förflutet i det politiska samtalet, även på högsta styrande nivå. Därför är min förhoppning

Illustration 1: Västra delen av Snapperupsgatan, med Hospitalets trädgårdsplank till höger. I bakgrunden korsar Djäknegatan (Fotograf: Fagercrantz, L (1895–1900). Malmö Stadsarkiv, 00884, Malmö Stadsarkivs bildsamling, Bild nr 16648).

att denna studie också ska bidra till en komplexare bild av det förflutna. Jag hoppas kunna visa att maskulinitet, klass och skiljelinjen mellan stad och land var centrala aspekter av de konflikter som uppstod. Poliserna rekryterades vanligen från andra grupper än den urbana arbetarklass de mötte i sin dagliga patrullering (jämför med Sörensen 1997; Nyzell och Larsson 2016). De var vanligen före detta stamanställda militärer, eller från den omkringliggande landsbygden.

I den här artikeln kommer jag att beskriva uttryck för en bråkig urban arbetarklassmaskulinitet som ägde rum på urbana platser för njutning. Jag kommer att göra det genom att lyfta fram konfliktfyllda möten, som dokumenterats i ordningspolisens dagrapporter, mellan ordningspolisen och män på de gator i Malmö dit reglementerade prostituerade var hänvisade att bo.

Njutningslandskap och bråkiga maskuliniteter i det urbana rummet

Det sena 1800-talets snabba urbanisering förde med sig växande rädslor kring både det urbana rummet som sådant och dess invånare. Urbanhistorisk forskning har visat att fattigare delar av städer erbjöd en destination där mer välbärgade män kunde söka njutning, samt att lokala styrande försökte reglera sexualitet och avvikelse eftersom det uppfattades som hotande (Nead 2000; Koven 2004;

Heap 2009). Här spelade rumslik reglering en viktig roll för skapandet av en sedlig urban geografi. Reglementerad prostitution samt andra njutningar som uppfattades som moraliskt tvivelaktiga förlades vanligen till fattigare områden i staden (Walkowitz 2017; Beaven och Seiter 2020; Baptist 2022), vilket också var fallet i Malmö.

Denna typ av områden, ofta uppfattade som fyllda av njutning och nöjen för vissa, har benämnts sexlandskap (*sexscapes*) (Maginn och Steinmetz 2015), nöjeslandskap (*leisurescapes*) (Caudwell och Browne 2011) eller nattlandskap (*nightscapes*) (Boyd 2010). Gemensamt för ändelsen -scape är kopplingen till en geografisk tradition som betonar hur rum strukturerar och skapar mening för de människor som befinner sig i dem (Appadurai 1996). I denna artikel vill jag använda begreppet njutningslandskap (*pleasurescapes*) för att ringa in ett område av staden där det förekom aktiviteter som uppfattades som omoraliska och var kopplade till njutning (jämför med Baptiste 2020, 2022; Kosok 2022).

Historikern Christina Reimann (2022) lyfter fram att njutningslandskapet sätts samman av en rad olika typer av njutningar som sinsemellan har olika grad av kommersialisering och institutionalisering. Begreppet rymmer med andra ord platser från den i hög grad kommersialiserade och under denna period institutionellt reglerade bostaden – varifrån reglementerade prostituerade sålde sex – till helt tillgängliga gator och torg. Därmed blir begreppet njutningslandskap ett produktivt sätt att förstå ett stadsrum där möten mellan bråkiga män och polisen utspelade sig. Reimann pekar också på hur njutningslandskap vanligen har flytande och föränderliga gränser, produceras genom gränsskapande processer i innerstäder, samt hur stadens reglering av vissa typer av njutningsinstitutioner användes som ett verktyg för att reglera det urbana rummet. Termen njutningslandskap har möjligen en positiv konnotation, men behöver problematiseras genom frågan om njutning för vem och på vilkas bekostnad. Det går absolut att tolka en utlevande, berusad, högljudd och stundtals våldsam maskulinitet som del av njutning för de män som ägnade sig åt den. I någon mening skapade också förekomsten av den reglementerade prostitutionen förutsättningar för vissa former av beteenden, så som att högljutt och vid alla tider på dygnet söka tillträde till hus där det bodde kvinnor som sålde sex. Men som Andreassen (2024) konstaterar i sin studie av reglementerade prostituerade i Köpenhamn under samma period skapades dessa mäns njutning delvis till priset av hälsa och välmående för de kvinnor som sålde sex. De erfarenheter av att sälja sex Andreassen återger är inte heller präglade av njutning i någon större utsträckning.

Vidare finns det i en svensk historisk kontext rikligt med exempel på hur det som sociologen Mats Franzén (1992) benämner en urban folklig kultur för unga män tog sig uttryck genom stundtals ganska våldsamma konflikter med polismakten.

Franzéns avhandling påvisar förekomsten av denna maskulinitet på mellan-krigstidens Södermalm i Stockholm, en tydligt arbetarklassdominerad del av staden. Liknande former av bråkig maskulinitet går att se både i efterkrigstidens Stockholm (Ericsson och Brink Pinto 2019) och i det tidiga 1800-talets Malmö (Edgren 1985).

I en mer samtida kontext finns det också rikligt med exempel på hur en specifik form av ung heterosexuell maskulinitet görs genom att ta vissa gaturum i anspråk med alkohol- och testosteronfyllda uppträdanden kopplade till natt- och nöjesliv (Hubbard 2011; Boyd 2010). Diskursiva kopplingar mellan föreställt farliga platser och oreglerade kroppar kan också skapa kopplingar mellan specifika platser och maskulinitet, samtidigt som underordnade unga män kan göra en tuff gatuversion av maskulinitet (McDowell och Harris 2019). För vissa grupper av unga män kopplas också en omfattande konsumtion av alkohol till att göra en hegemonisk maskulinitet och den diskursiva underordningen av så väl andra män som kvinnor (Peralta 2007; Hubbard 2011).

Teoretisk ram

En central utgångspunkt för min studie är därför sociologen Raewyn Connells begrepp hegemonisk maskulinitet, som beskriver en kollektiv föreställning om en idealiserad maskulinitet som visserligen är svåruppnåelig för de flesta män men som inte desto mindre sätter ideal för hur den mest manliga mannen bör agera (Connell 1999). Modellen pekar på att maskulinitet skapas i genusrelationer, både mellan män och kvinnor och i homosociala relationer, och att den hegemoniska maskuliniteten delvis också konstrueras i relation till alternativa eller underordnade maskuliniteter. Därmed förstås maskulinitet som ett potentiellt konfliktfält där kamper om hegemoni kan föras. Vidare föreskriver modellen att maskulinitet bör analyseras på tre nivåer, den lokala, regionala och globala (Connell och Messerschmidt 2005; Messerschmidt 2012). Konflikter om hegemoni mellan olika sätt att göra maskulinitet kan också kopplas till nivå, där en lokalt hegemonisk maskulinitet delvis kan vara i konflikt med en regional eller global hegemonisk maskulinitet.

I de konfliktfyllda mötena mellan män ur en urban arbetarklass och polis-makten på gatunivå analyserar denna artikel maskulinitet på en lokal nivå genom de spår som finns i polisens arkiv. Här blir vad Connell (1999) benämner protestmaskulinitet särskilt intressant. Protestmaskuliniteten är ett sätt för män som är underordnade i samhället, i denna studie utifrån sin klassposition, att göra anspråk på social dominans utifrån sitt görande av maskulinitet. På så sätt kan de etablera en position eller status inom den egna gruppen på vissa arenor, som i konfrontationer med polisen på stadens nöjesgator (Connell 1999).

I denna specifika kontext, som innehöll ett olämpligt och ofta också olagligt uppträdande, kan protestmaskulinitet förstås som ett slags kompensatorisk maskulinitet skapat i reaktion till en social position utan ekonomisk och politisk makt (Messerschmidt 2019). Sociologen James W. Messerschmidt (2018; 2019) betonar att detta sätt att förstå maskulinitet är analytiskt och måste användas för att förstå specifika kontexter för att vara meningsfullt. Underordnad protestmaskulinitet ska alltså inte förstås som en arketyper med fixerade drag, utan något som behöver undersökas empiriskt.

En annan utgångspunkt hämtas från feministisk urbangeografi – en förståelse av rum som skapat av och som medskapare till sociala relationer, inte minst genus och sexualitet (jämför med Massey 2013). Antropologen Madhura Lohokare (2016, 2019) beskriver det som att platser inte är en återspeglning av sociala relationer. Det vill säga, det urbana rummet förstås som konstituerat genom anspråk, förhandlingar och konflikter kring vilka grupper som har tillgång till ett specifikt rum, för vilka syften rummet kan användas och vilket slags sociala relationer som omfattas och stöttas genom rummet (jämför med Massey 1994; McDowell 1999; Bondi och Rose 2003; Browne och Bakshi 2011).

Avgränsningar, urval, material och metod

Av polisens dagrapporter framgår mycket tydligt att i princip alla som noterades för konflikter med polisen och för att ha stört den allmänna ordningen genom att ställa till med oljud på gatan eller banka på fönster och portar var män. Av strax över 1200 dagrapporter är det knappt hundra som har en kvinna som misstänkt. Därför kommer denna artikel fokusera på män, maskulinitet och gaturummet. Vidare avgränsas undersökningen till de gator i den gamla staden dit reglementerade prostituerade var hänvisade att bo och verka, det vill säga Grönegatan, Humlegatan, Rörsjögatan, Rörsjögränden, Skomakaregatan, Snapperupsgatan och Södra promenaden.

Gatorna skilde ut sig genom att vara platser för den reglementerade prostitutionen. En översikt av utskänkningstillstånd för brännvin visar också att de var något krog tätare än jämförbara närliggande gator (se Centralpolisen i Malmö, 1874–1888, 1903–1911). Huvuddelen av krogarna i Malmö var förlagda till antingen torg eller större gator, och även här skiljer gatorna i urvalet ut sig genom att vara mindre och dominerade av en lägre bebyggelse med i huvudsak bostäder.

Slutligen har jag jämfört frekvens och typ av polisingripande på gatorna i urvalet med en kontrollgrupp av fyra gator av liknande storlek, två större och två mindre. Två av gatorna, Norregatan och Jerusalemsgatan låg i den östra delen och två av dem, Engelbrektsgatan och Grynbodgatan, i den västra delen av den gamla staden. För dessa gator har jag kodat samtliga dagrapporter från

Illustration 2: Karta över Malmö innanför kanalen (Utsnitt ur Pharus-plan öfver Malmö, Malmö stadssarkiv, 481M12_1).

februari och augusti för perioden 1890–1899. För perioden har jag hittat 22 ingripanden i västra staden och 30 i den östra, vilket blir 0,54 ingripande per gata och månad. Detta kan jämföras med att gatorna i urvalet har ett ingripande per gata och månad för samma period. Gatorna i urvalet verkar alltså ha varit skådeplats för fler polisengripanden. Detta kan förstås som att gatorna hade mer bråk eller att polisen var mer aktiv, eller att båda sakerna var sanna. Däremot kan jag inte se någon tydlig skillnad i frekvensen av rapporterade fall av våldsam eller verbal konflikt med polisen. Sammantaget gör detta att gatorna i mitt urval skiljer ut sig på vissa sätt, framförallt genom förekomsten av reglementerad prostitution och frekvens av polisengripanden, samt till viss del genom krogtäthet. Därmed menar jag att det är lämpligt urval för att fånga protestmaskulinitet i ett njutningslandskap, även om jag vill vara tydlig med att jag inte gör anspråket att dessa gator helt skulle skilja sig från framförallt närliggande gator i den östra gamla staden.

Rapporter från ordningspolisen är ett material som ofta används i studier av urban folklig kultur (se till exempel Franzén 1992; Ericsson och Brink Pinto 2019; Osvald 2022). Ur källkritisk synpunkt har materialet många styrkor och några svagheter. En uppenbar styrka är att rapporterna är författade i omedelbar anslutning till de händelser som beskrivs. De är med andra ord mycket

nära det som beskrivs i både tid och rum. Jag har inte heller någon anledning att betvivla äktheten i de inbundna rapporter som finns i Malmö Stadsarkiv. Däremot har materialet två uppenbara tendenser, vilket behöver hanteras. För det första handlar det om den samlade bild materialet kan ge. Ordningsspolisen patrullerade regelbundet stadens gator och ingrep mot företeelser som uppfattades störa ordningen. Därmed blir det viktigt att markera att dagrapporterna inte kan sägas ge en fullständig bild av ett vardagligt liv på dessa gator, tvärtom riskerar de att förleda läsaren att tro att gaturummen präglades av mer brottslighet och allvarliga bråk än vad som antagligen var fallet. Samtidigt kan jag, med denna vetenskap, använda tendensen för att fånga handlingar som överskred normer kring den allmänna ordningen, till exempel män som gjorde protest-maskulinitet. För det andra är materialet producerat av polisen i ett tydligt syfte att dokumentera de egna ingripandena. Det innebär att rapporterna är sammanfattningar och urval som är gjorda av polismannen som fört pennan. Poliserna har också ett tydligt intresse av att framställa sig själva i god dager och som bärare av en för dem önskvärd maskulinitet. Rapporterna ger därmed inte en fullständig eller helt sann bild av vad som skett, men historikern Tobias Osvald (2022) menar att denna typ av material inte desto mindre fångar en polisiär vardag av ingripanden. I fallet med dessa dagrapporter menar jag att en sådan bedömning stärks ytterligare av att nästan inga fall ledde till någon rättslig påföljd. Polisen hade därmed inget incitament att skriva rapporterna på ett sådant sätt att fällande dom skulle bli enklare att nå.

För att samla in data till min undersökning har jag läst samtliga dagrapporter från polisvaktstrakter 1 i Malmö för perioden 1890–1899. Dagrapporterna är samlade i kronologiska volymer i serien Kladdar och dagjournaler, sammantaget har jag läst volymerna 12 till 20. För att inte tynga framställningen med långa referenser kommer jag framåt enbart hänvisa till det datum som respektive dagrapport är införd. Under min läsning av dagrapporterna har jag excerperat samtliga rapporter som innehåller en händelse som utspelar sig på någon av gatorna i urvalet.

Excerpterna har samlats i en textfil som jag sedan bearbetat genom en tematisk kodning. Kodningen har skett i programmet NVivo, och har haft sikte på att kategorisera typ av handling. De olika kategorierna av handlingstyp har jag tagit fram genom en första genomläsning av materialet, varefter jag har kodat varje dagrapport med en handlingstyp. Därefter har jag läst alla rapporter som kodats som innehållande en konflikt med polisen utifrån två huvudsakliga analytiska angreppssätt. För det första har jag använt en deskriptiv läsning där jag tar utsagorna om vad som hänt, sagts eller gjorts som tillräckligt sanna återgivelser av vad som hänt för att kunna skildra vardagliga konflikter, interaktioner och händelseförlopp.

För det andra har jag använt en läsning där jag tolkat rapporterna genom mitt analytiska ramverk med fokus på maskulinitet. I någon mening innebär denna strategi att jag i min första läsning tar de kategorier som presenteras i materialet – i första hand kopplade till kön och social klass genom yrke eller titel – för givna. Därmed bär jag också med mig materialets kategoriseringar in i den empiriska framställningen. Samtidigt vill jag genom läsningen som fokuserar på maskulinitet bryta mig loss från att ta maskulinitet som något statiskt eller på förhand givet. Min förhoppning är att framställning visar hur män som begripliga och könade subjekt skapas genom maskulinitet(er) som görs performativt (Butler 1990, 1993; Scott 2010). Slutligen är det viktigt att konstatera att polisens ingripande är en tydlig styrande faktor för urvalet av händelser. Det är ju bara de händelser som polisen dokumenterat som bevarats i dagrapporterna.

Totalt har jag identifierat 81 personer som rapporterats för våld eller våldsamt motstånd mot polis. Av dessa har 80 personer vad jag uppfattar som mansnamn, en har ett kvinnonamn – och detta är också den enda som har rapporterats som ogift i stället för med yrkestitel. De omhändertagna personerna är förhållandevis unga, medelåldern är 25,4 år och medianåldern är 24 år.

Jag har kodat de omhändertagna utifrån de yrkestitlar som uppges i dagrapporterna. Dessa har sedan delats in i åtta grupper enligt ekonomhistorikern Elien Dalmans (2025) klassificering av social stratifiering med utgångspunkt i HISCLASS-systemet. Av de gripna har den största gruppen, 41 stycken, arbeten jag kodat som icke yrkeslärda, det vanligaste här är någon form av grov- eller fabriksarbetare. Därefter kommer yrkeskunniga arbetare, som snickare eller bleckslagare, med 25 gripna. De övriga kategorierna har endast en handfull gripna var, fördelade enligt följande: Lantbrukare (2); lägre tjänstemän och butiksanställda (2); lägre fria yrken och yrkeskunniga tjänstemän och butiksanställda (3); lägre chefer och småföretagare (3); högre fria yrken (3). Det finns inga gripna högre chefer. Sammanställningen av yrkestitlar pekar alltså mot en tydlig dominans för två av de tre lägsta klassificeringarna i Dalmans system. Samtidigt är det viktigt att konstatera att Osvald (2022) visat att polisen historiskt sett varit mindre benägen att ingripa mot högreståndspersoner, varför källmaterialets tillkomst kan ha påverkat detta resultat.

För totalt 77 gripna har en bostadsadress noterats i dagrapporten. Av dessa bodde 21 öster om Djäknegatan i staden innanför kanalen (varav 9 på någon av de undersökta gatorna), 4 bodde i centrala eller västra delen av staden innanför kanalen, 36 i någon av förstäderna, 2 i en annan tätort, 8 på landsbygden samt 6 i andra typer av boenden som på en båt eller husarkasernen. Denna sammanställning pekar alltså mot att de undersökta gatorna var platser dit också andra än de som bodde i området sökte sig.

Verbala konflikter med polisen

Som visas av den händelse jag refererat i inledningen förekom det tydliga utsagor där män ifrågasatte polisernas rätt att reglera deras rörelse i gaturummet. En sådan föreställd rätt till specifika gaturum, och kanske även till staden som mer abstrakt fenomen, går att spåra även i andra kontexter där företrädesvis unga män kommer i konflikt med polismakten (jämför med Brink Pinto och Ericsson 2019). I denna typ av ordväxlingar kunde män avvisa en tillsägelse med att de betalat sina skatter (1890-11-14), att det inte rörde polisen vart de gick (1899-03-05), eller att de själva avgjorde var de gick eller stod (1891-08-02).

Ett annat vanligt sätt att närma sig polisen verkar ha varit att uppvisa vad som polisen i några fall beskrev som ett fräckt eller uppstudsigt beteende. Denna typ av utsagor saknade vanligen en tydligt öppen konflikt. Av kontexten framgår det dock tydligt att det inte varit ett önskat beteende gentemot polismannen. I rapporterna förekommer några exempel av en på ytan normal eller vänlig interaktion, som inte desto mindre var tydligt konfliktladdad. En man uppmanade en polis att "bjuda honom på bier och skjuta sin tjänst på ett rättvist sätt" (1895-07-25). En annan deklarerade att "jag tänkte bjuda herrarna på bier men polis brackan får ingen" (1899-12-24). En tredje man krävde vid upprepade gånger snus av en konstapel som förgäves försökte berätta att han inget snus hade (1896-02-16). Av polisens hantering av sådana händelser framgår det tydligt att denna typ av incidenter tolkats av alla inblandade som ett sätt att störa polisen i sin tjänsteutövning. Polisen var noga med att notera att förargelse och folksamling uppstått, och visade att de blev störda genom att omhänderta personen. Denna typ av incidenter behöver förstås som kopplade till en urban folklig maskulinitet där att driva med eller markera mot polisen var ett sätt att göra protestmaskulinitet (jämför med Franzén 1992; Egefur 2016).

Ett annat sätt att mer tydligt förolämpa poliser fokuserade på deras yrkesutövning och uppenbarelse. När konstapel Sjödin den femte september 1891 uppmanade en skara på cirka 30 personer att sluta skrika och skråla så svarade en "okänd karl utan skägg" att "du är väl ingen skolmästare". En annan man konstaterade att det nog var bäst "att konstapeln går hem och lägger sig", varefter skaran omringat Sjödin och uttalat att de skulle "slå den djefulen på skallen". Sjödin uppgav i rapporten att han skingrat dem genom att slå omkring sig med batongen.

Själva uniformen kunde också vara utgångspunkten för förolämpningar. Så smådade till exempel en starkt berusad fabriksarbetare de konstaplar som skulle omhänderta honom genom att kalla poliserna för "försprungna artillerister" (1899-10-06). En synbarligen berusad husar konstaterade att "en sådan trumslagare d—l är det icke lönt att bry sig om" (1899-09-16) när han mötte en

patrullerande polisman. Uniformen som nog var tänkt att signalera auktoritet (och möjligen även hegemonisk maskulinitet) blev i dessa uttalanden snarare något att förminska. Här går också att läsa de förolämpningar som kom från husarer som en symbolisk eller diskursiv konflikt kring vilken uniformerad maskulinitet som skulle vara hegemonisk. Husarer, som i hög grad förstod sig själva som bärare av en överordnad maskulinitet, kopplade i mötet med polisen dessa till underordnade former av uniformerad maskulinitet som trumslagare eller artillerister, grupper som husarerna uppfattades som veka och omanliga (jämför med Sörensen 1997).

En av de mer vanligt förekommande formerna av förolämpning kopplades till en gränsdragning mellan den urbana arbetarklassen och polisen, som då beskrevs som rural. Förolämpningar såsom "bondpolis" (1895-08-17), "bondknöl" (1893-03-01) eller "bonddrullar" (1899-06-10) är typiska i materialet. En lite mer artikulerad förolämpning kom från två arbetare som efter att ha blivit tillsagda att sluta "stoja och väsnas" hotade polisen med att "mura in ögonen på dig" och konstaterade att "nu är du en karl för det du fått en hjälm på din bonde" (1897-04-02). En berusad man som blivit tillsagd att sluta banka på en dörr på Humlegatan blev enligt rapporten så förnärmad av tillsägelsen att han följde efter konstapeln, kallade honom "djefla bondluus", och överhopade honom med hot i stil med "du borde skjutas, du borde hängas" (1897-05-15).

Den största gruppen av verbala och symboliska konflikter mellan, oftast berusade, män och poliser på dessa gator är mer eller mindre vanliga sätt att uttrycka ogillande med polisen och dess ingripanden. I materialet förekommer relativt vanliga förolämpningar i stil med "fåhund" (1892-08-07), "drummel" (1897-02-28) eller "djefvul" (1899-07-21). Men det förekommer också mer uppseendeväckande uttalanden. Till exempel utbrast en berusad man som blev väckt av två konstaplar när han satt och sov på en bänk vid Södra promenaden "Kamel, dromedar, knöl" (1897-06-10). En före detta soldat, vid tillfället berusad, hade gått hånfullt mot en konstapel på Snapperupsgatan samtidigt som han högljutt yttrat "godnatt konstapel nu går jag hem och rullar mig så att skiten ryker om hufvudet på mig" (1897-10-09). Den mest fantasifulla förolämpningen jag hittat kom från en cigarrarbetare som förde oljud på Rörsgölgatan genom att gala som en tupp (1892-05-22). När en konstapel kom för att anhålla honom svarade han genom att dra upp sin rock på ryggen och sedan "klappat sig å bakre delen af kroppen och i krökt ställning gått några steg, yttrat nu kan du gå efter mig".

Våldsamma konflikter med polisen

Av dagrapporterna har jag kodat 30 stycken som innehållande våld mot polisen. Det är ett lägre antal än jag förväntat mig i jämförelse med det totala antalet

rapporter och den undersökta tioårsperioden. Det är också en låg summa i jämförelse med de dagrapporter jag kodat som mellanmänniskligt våld som inte varit riktat mot poliser. Totalt 225 rapporter innehåller beskrivningar av våld, och då till övervägande del våld mellan män i gaturummet. En möjlig förklaring till det låga antalet rapporter om våld mot poliser kan vara att sådant var relativt ovanligt, en annan att polisen bara rapporterade fall som av någon anledning bedömdes som särskilt allvarliga. Med andra ord misstänker jag att händelser som knuffar eller försök att slita sig loss antagligen förekom i större utsträckning men inte bedömts nödvändiga att rapportera. Jag har bara funnit ett exempel på en kvinna som utövat våld mot polisen (1895-05-09), vilket inte är så förvånande givet den starka koppling tidigare forskning visat mellan en underordnad protestmaskulinitet och vardagliga konflikter med polismakten.

Den absolut vanligaste formen av våld riktat mot poliser skedde i samband med ingripanden mot ensamma män. Ofta var dessa män berusade eller mycket berusade. När de vägrade följa polisens uppmaning att lämna platsen där de anträffats eskalerade polisen situationen genom att fysiskt försöka föra dem till vaktkontoret. Detta var som beskrivits ovan ett mycket vanligt förekommande polisingripande som oftast förlöpte ganska odramatiskt. Men det hände också att män satte sig till mer eller mindre aktivt motvärn. I rapporterna förekommer exempel på män som kastar sig handlöst på gatan (se till exempel 1892-08-31; 1895-05-25; 1896-06-19), män som slitit sig loss så våldsamt att de också rivit sönder någon uniformspersedel (se till exempel 1892-08-31; 1896-04-07; 1898-04-01) och män som gjort motstånd genom att slå och sparka våldsamt omkring sig (se till exempel 1895-08-07; 1893-03-20; 1896-12-29).

En delvis liknande form av våld mot poliser är kollektiv våldsutövning i samband med att någon blivit omhändertagen och flera omkringstående försökt frita denne. Historikern Mats Franzén har visat att detta var en relativt vanligt förekommande konfliktform mellan den urbana arbetarklassen och polismakten på Södermalm i Stockholm under mellankrigstiden (Franzén 1992). Forskning gällande efterkrigstiden i Stockholm visar också hur omhändertagande och fritagningsförsök kunde vara en punkt för eskalering från vardagligt rutiningripande till kollektiva konfrontationer mellan större folkmassor och polisen – och att en underordnad protestmaskulinitet kan vara en förklaring till sådana förlopp (Ericsson och Brink Pinto 2019). I relation till den tidigare forskningen innehåller mitt material en mindre mängd sådana fritagningsförsök än förväntat. Över tio år finns endast en handfull tydliga exempel. De flesta av dessa förefaller relativt odramatiska. Polisen griper en man, och andra personer försöker hindra polisen genom verbala åthävor (1896-06-15) eller genom att fysiskt försöka slita loss den omhändertagna ur polisens grepp (1891-10-23).

Det förekommer dock några exempel på rapporter som beskriver mer allvarlig kollektiv våldsanvändning som stenkastning (1892-08-16).

En allvarlig händelse av kollektiv våldsutövning utspelade sig den 27 augusti 1893. Incidenten inleddes av att konstapel Sjödin ingrep mot tre berusade personer som "sökt gräl" på Södra promenaden där den mötte Rörsgöatan. Efter att Sjödin skiljt dem åt kom en av dem tillbaka för att inleda en upprörd diskussion om polisens ingripande. Som svar grep Sjödin honom, varpå de andra två blev närgångna och började rycka och slita i den anhängne. En av männen ska ha sagt "skall vi ta 8 månader för vi pryglar konst[apeln]", varefter alla tre började överösa Sjödin med slag mot ansiktet. En av dem fattade också Sjödin om strupen. När ytterligare en konstapel anslöt fick polisen kontroll över gatan och kunde föra den anhängne till kontoret.

Slutligen finns ett mindre antal rapporter som innehåller beskrivningar av vad jag uppfattar som grovt våld riktat mot enskilda polismän. En konstapel blev, efter att ha sagt till en grupp män att vara tysta, överfallen bakifrån, tilldelad ett slag i huvudet så att han föll omkull och spräckte sina byxor (1891-03-31). Den kanske mest våldsamma händelsen förefaller ha startat som ett rutin-ingripande på Grönegatan den 11 september 1897 då en konstapel ingrep mot två "fridstörare" som stod framför ett hus och väsnades. I stället för att lugna sig sparkade en av männen konstapeln på smalbenet med sådan kraft att benpipan gick av och polismannen svimmade av smärtan.

De exempel jag gett är representativa för hur våld mot polismän beskrivs i dagrapporterna. Konstaplarna framställs i rapporterna som sansade och auktoritativa män vars tillsägelser för att återupprätta en allmän ordning möttes av till synes opåkallat och hastigt våld. Delvis menar jag att beredskapen att svara med våld på polisingripanden eller bara på att bli tillsagd kan förstås som ett görande av protestmaskulinitet från de arbetarklassmän som kom i dessa konflikter. Vid en konfrontation med polisen som kan ha upplevts som en kränkning eller utmaning av den egna hedern svarade de män som återfinns i rapporterna med motstånd och stundtals ganska grovt våld.

Det finns två rapporter som ger en komplexare bild av polisens ingripande. Den första inleds på ett bekant sätt. Vid midnatt den 9 november 1898 kom konstapel Andersson in på vaktkontoret och anmälde att han en timme tidigare mött sex okända män gående på Grönegatan. En av dem ska ha sagt "se här kommer en civil polis, han skall ha smörj" och sedan slagit honom så hårt i huvudet med sin käpp att "hufvudskålen till en del var spräckt". Bilden av det oprovocerade överfallet komplicerades dock av en alternativ berättelse av en patrullerande polis som kommit till platsen något senare. Han uppgav att vittnen berättade att Andersson kommit gående på Humlegatan i sällskap med

en ogift kvinna, och att de kom i gräl med en annan ogift kvinna. I denna kontext bör ogift kvinna förstås som en kvinna som kan misstänkas för att sälja sex, eller i varje fall sakna respektabilitet genom att umgås med män på en plats och en tid som var kodad som omoralisk. När en förbipasserande man förebrädde Andersson så gick konstapeln till angrepp och mannen fredade sig med sin käpp med den spruckna huvudskålen till följd.

En delvis liknande händelse utspelade sig på natten den 1 juli 1899. Två konstaplar kom in med en man de anhållit på Grönegatan. Upprinnelsen var att mannen stod och urinerade mot en husvägg och på tillsägelse svarat att ”det angår icke konstapeln”, varpå han anhölls. Under transport till kontoret ska han ha stretat emot och försökt fälla den anhållande polismannen varför en ytterligare polis tillkallats. Väl på kontoret gav mannen dock en delvis annan berättelse. Han uppgav att han först blivit överfallen av en polis på Grönegatan, och när han väl tagits till rådhusets innergård hade han blivit slagen och sparkad av ”flera andra konstaplar”, med blodvite och bestående skador som följd. Den anhållande konstapeln klandrades i samma rapport för att ha avslutat sin nattliga patrullering ”synbarligen berusad af starka drycker”.

Rapporterna är avvikelser i relation till källmaterialet som helhet, men jag vill argumentera för att de händelseförlopp som beskrivs i rapporterna antagligen var vanligare än vad polisens dagrapporter visar. Det verkar rimligt att polismakten i ganska hög utsträckning underrapporterade eller förskönade händelseförlopp som visade att patrullerande konstaplar uppträdde på aggressiva, olämpliga eller direkt olagliga sätt. Vidare menar jag att en tendens att underrapportera polismäns överdrivna våldsanvändning kan förstås i relation till hegemonisk maskulinitet. Som Messerschmidt (2018) konstaterar är det inte alltid så att våldsam dominans är del av eller framställs som önskvärd i relation till hegemonisk maskulinitet. Den kan också byggas genom dygder som självkontroll eller att utöva en uppfattat rationell mängd våld. Dessa två rapporter visar dock tydligt hur även de patrullerande poliserna i 1890-talets Malmö gjorde maskulinitet på ett stundtals mycket våldsamt sätt. Här går det att läsa konstaplarnas agerande som en spegelbild av protestmaskuliniteten hos den urbana arbetaklass de i huvudsak ingrep mot. Den som svarade respektlöst eller förminskande på polisens uppmaningar kunde förvänta sig att bli hårdhänt behandlad, och den som gjorde motstånd vid införandet till vaktkontoret riskerade omedelbar bestraffning på Rådhusgården.

Avslutande diskussion

I denna artikel har jag, med utgångspunkt i polisens dagrapporter, skildrat förekomsten av verbala och fysiska konflikter på gator jag förstår som del av ett

njutningslandskap. Mäns verbala konflikter med polisen pekar mot förekomsten av ett görande av maskulinitet där patrullerande polismän blev en motpart. Här användes ett stundtals mycket fräckt och respektlöst sätt att tilltala poliser. Tilltalet bör förstås som ett görande av protestmaskulinitet från män ur de urbana folkliga klasserna (jämför med Franzén 1992). Den dokumenterade förekomsten av våld riktad mot polismän kan förstås relationellt, att en gripen person försöker slå sig fri är relativt vanligt förekommande. Den kan också förstås som del av en protestmaskulinitet, där polisens ingripande uppfattades som en kränkning av den egna maskuliniteten som behövde återupprättas med våld. Detta sätt att förhålla sig till våldsanvändning verkar också ha omfamnats av patrullerande ordningspoliser i viss utsträckning. Även om det antagligen inte har dokumenterats i samma utsträckning som våld riktat mot poliser så finns vittnesmål av hur polismän använt våld för att straffa personer som betett sig vanvördigt eller respektlöst.

En läsning av rapporterna genom begreppet protestmaskulinitet ger en förståelse av relationen mellan i första hand bråkiga, berusade och stundtals våldsamma arbetarklassmän och patrullerande poliser i det sena 1800-talets svenska urbana kontext. Här knyter min studie tydligt an till ett svenskt urbanhistoriskt forskningsläge som visat hur vanligt förekommande denna typ av konfliktyta varit i svenska städer. Det går att dra en lång linje av kontinuitet från gesäller som bråkade med ordningsmakten på det sena 1700- och tidiga 1800-talet, över det sena 1800-tal jag beskrivit i denna artikel, vidare till mellan- och efterkrigstidens arbetarklasstadsdelar och sedan in i vår egen tids konflikter mellan polis och unga män i städernas förorter. Här tror jag att konflikterna i första hand ska förstås som att de uppstår vid görandet av maskulinitet i relation till ett urbant rum där både polis och de män som rapporterades uppfattade ett ägandeskap till staden. Till detta kan, i relation till min studie, också läggas en uppfattning av polismännen som kommande utifrån och därmed i någon mening som inkräktare, vilket ses i förörlämpningarna kopplade till deras lantliga bakgrund. I denna mening går det att förstå uttrycken för protestmaskulinitet som ett sätt för underordnade grupper av män att göra motstånd mot polisens ordning (jämför med Brink Pinto och Ericsson 2019). Min förhoppning är att denna artikel kan sättas i relief till krafter som idag vill producera en fantasi om ett homogent svenskt nationellt förflutet där polisen var allmänt respekterad – så verkar nämligen aldrig ha varit fallet.

På ett mer konceptuellt plan tror jag också att de händelser som rapporterades behöver förstås i relation till de specifika gator där de utspelade sig. Min studie har visat hur görandet av en protestmaskulinitet var del av gaturummet på gatorna där reglementerad prostitution fanns. Samtidigt tror jag inte att detta

enbart gick i ena riktningen. Genom att tvinga reglementerade prostituerade att bo och verka på dessa gator skapade polisen ett så kallat njutningslandskap (jämför med Reimann 2022). Genom att knyta an till en feministisk geografisk tradition vill jag förstå ett sådant urbant landskap som del i görandet av maskulinitet (jämför med Bondi och Rose 2003; Berg och Longhurst 2003; Lokohare 2016). Som Lohokare (2019) konstaterar är detta något väldigt produktivt som låter oss förstå maskuliniteter i plural och som rumsligt situerade i partikulära kontexter. Därigenom tror jag att det blir möjligt att förstå utlevande, bråkiga och våldsamma former av protestmaskulinitet i relation till den rumsliga regleringen av staden – i detta fall framför allt i sammanhanget av den reglementerade prostitutionen (jämför med Boyd 2010, Hubbard 2011; Maginn och Steinmetz 2015).

Jag kan också konstatera att de boende på dessa gator inte verkar ha uppskattat alla former av utlevande maskulinitet de fick möta. Det finns en del utsagor i dagrapporterna som visar hur boende på olika sätt visade sitt missnöjde med män som använde deras gator som njutningsplatser, och mer utvecklade resonemang finns i en särarkiverad serie klagobrev (Poliskammaren i Malmö 1890–1907). Ett centralt klagomål är att polisen inte ingrep mot störande uppträdanden. Detta material är rikt och bör belysas i framtida forskning.

Slutligen behöver jag lyfta fram de kvinnor som förekommer i materialet. En analys med fokus på maskulinitet, och hur denna i första hand görs mellan män, förpassar lätt kvinnor till bakgrunden. I denna artikel finns kvinnor som i huvudsak beskrivs som "prostituerade" eller "ogifta" med i många av de händelser som lyfts fram. Dagrapporterna tenderar att placera dem i bakgrunden för beskrivningar av möten mellan män och poliser. Polisens dagrapporter innehåller också många exempel på hur polisen på olika sätt sökt reglera dessa kvinnors sätt att vara och röra sig i det urbana rummet. Vidare förekommer beskrivningar av våld riktat mot kvinnor, och då i första hand mot kvinnor som av materialet att döma kan tänkas ha sålt sex. Detta pekar tydligt mot att när historiker använder begreppet njutningslandskap behöver vi göra det på ett nyanserat sätt som lyfter in en komplex förståelse av hur ett sådant landskap skapas och vad det kan ha för konsekvenser för de som lever i det. Gatorna var anvisade platser för kommersiellt sex och för många av de män som sökte sig dit var det sannolikt gator som förstods som kopplade till njutning. Men som Andreassen (2024) visat gällande Köpenhamn under samma period levde reglementerade prostituerade vanligen mycket sårbara liv i stor utsatthet. Även här är materialet rikt och behovet av vidare forskning påtagligt, inte minst då dagrapporterna visar görandet av icke-respektabla femininiteter och hur kvinnor

som var del av en marknad för kommersiellt sex navigerade olika positioner i ett njutningslandskap.

Min förhoppning är att den undersökning jag redovisat i denna artikel kan bidra till en komplexare förståelse av görandet av specifika former av maskulinitet i relation till urbana rum som njutningslandskap, visat empiriskt i relation till den specifika historiska kontexten av Malmö under 1800-talets sista decennium.

Författarens tack

Den här studien har gjort möjlig tack vare generösa bidrag från Ebbe Kocks stiftelse (EK2022-0025) och Åke Wibergs stiftelse (H22-0141). Jag vill tacka granskarna, redaktionen, samt Jens Rydström och Emma Hillborn som gett värdefulla kommentarer som hjälpt mig att skärpa analys, framställning och språk.

Referenser

- Andreassen, Rikke (2024) Sex and women in the archive and new imaginaries of female same-sex relations in the late nineteenth century. *Lambda Nordica* 29(2-3): 13-39. <https://doi.org/10.34041/ln.v29.951>.
- Appadurai, Arjun (1996) *Modernity at large: cultural dimensions of globalisation*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Baptist, Vincent (2020) Of hedonism and heterotopia: pathways for researching legacies of entertainment culture in port cities. *PORTUSplus* 9: 1-16. <http://hdl.handle.net/1765/131897>.
- Baptist, Vincent (2022) Nostalgia for urban vices: cultural reminiscences of a demolished port city pleasure neighborhood. *Journal of Urban History* 48(6): 1304-1323. <https://doi.org/10.1177/00961442221101464>.
- Beaven, Brad och Seiter, Mathias (2020) Regulating sin in the city: the moral geographies of naval port towns in Britain and Germany, c. 1860-1914. *Britain and the World* 13(1): 27-46. <https://doi.org/10.3366/brw.2020.0336>.
- Berg, Lawrence D. och Longhurst, Robyn (2003) Placing masculinities and geography. *Gender, Place & Culture* 10 (4): 351-360. <https://doi.org/10.1080/0966369032000153322>.
- Bjurling, Oscar (1985) Stad i utveckling. Bjurling, Oscar och Fridlitzius, Gunnar (red) *Malmö stads historia D. 4 1870-1914*. Malmö: Malmö stad.
- Bondi, Liz och Rose, Damaris (2003) Constructing gender, constructing the urban: a review of Anglo-American feminist urban geography. *Gender, Place and Culture* 10 (3): 229-245. <https://doi.org/10.1080/0966369032000114000>.
- Boyd, Jade (2010) Producing Vancouver's (hetero)normative nightscape. *Gender, Place & Culture* 17(2): 169-189. <https://doi.org/10.1080/09663691003600298>.
- Brink Pinto, Andrés och Ericsson, Martin (2019) Rum, politik och 'meningslösa' upplopp. Ungdomsupplopp i Stockholm 1948-1965. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys* 11: 41-69. <https://doi.org/10.13068/2000-6217.11.2>.
- Browne, Katherine och Bakshi, Leela (2011) We are here to party? Lesbian, gay, bisexual and trans lescapes beyond commercial gay scenes. *Leisure Studies* 30(2): 179-196. <https://doi.org/10.1080/02614367.2010.506651>.

- Butler, Judith (1990) *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Butler, Judith (1993) *Bodies that matter: on the discursive limits of 'sex'*. New York: Routledge.
- Caudwell, Jayne och Browne, Kath (2011) Sexy spaces: geography and leisure intersectionalities. *Leisure Studies* 30(2): 117–122. <https://doi.org/10.1080/02614367.2011.561977>.
- Connell, Raewyn (1999) *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, R. W. och Messerschmidt, James W. (2005) Hegemonic masculinity: rethinking the concept. *Gender & Society* 19(6): 829–859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>.
- Dalman, Elien (2025) Social stratification of men and women in Sweden 1880–2015, No 5bx2g_v1, OSF Preprints, Center for Open Science, https://EconPapers.repec.org/RePEc:osf:osfxxx:5bx2g_v1.
- Edgren, Lars (1985) Lärningar som ungdomsproblem. En 'ungdomskultur' i Malmö under 1800-talets första hälft. *Elbogen. Malmö fornminnesförenings tidskrift* 15(1–4): 123–143.
- Egefur, Fredrik (2016) "Polisen har stulit vårt standar!" Två antimilitaristiska demonstrationer i Helsingborg 1906. Brink Pinto, Andrés och Ericsson, Martin (red) *Politik underifrån. Kollektiva konfrontationer under Sveriges 1900tal*. Lund: Arkiv.
- Ericsson, Martin och Brink Pinto, Andrés (2019) *Den bråkiga staden: ungdomsupplopp och ungdomspolitik i efterkrigstidens Stockholm*. Stockholm: Stockholmia.
- Franzén, Mats (1992) *Den folkliga staden: Söderkvarter i Stockholm mellan krigen*. Lund: Arkiv.
- Heap, Chad (2009) *Slumming: sexual and racial encounters in American nightlife, 1885–1940*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hubbard, Phil (2011) Carnage! Coming to a town near you? Nightlife, uncivilised behaviour and the carnivalesque body. *Leisure Studies* 32(3): 265–282. <https://doi.org/10.1080/02614367.2011.633616>.
- Joyce, Patrick (2003) *The rule of freedom: liberalism and the modern city*. London: Verso.
- Kosok, Lisa (2022) Pleasurescapes on the edge: performing modernity on urban waterfronts (1880–1960). *Journal of Urban History* 48(6): 1199–1210. <https://doi.org/10.1177/00961442221089860>.
- Koven, Seth (2004) *Slumming: sexual and social politics in Victorian London*. Princeton: Princeton University Press.
- Lennartsson, Rebecka (2001) *Malaria urbana: om byråfflickan Anna Johannesdotter och prostitutionen i Stockholm kring 1900*. Avhandling. Uppsala: Institutionen för kulturanthropologi och etnologi, Uppsala universitet.
- Lohokare, Madhura (2019) Locating critical masculinities theory: masculinities in space and place. Gottzén, Lucas, Mellström, Ulf och Shefer, Tamara (red) *Routledge international handbook of masculinity studies*. London: Routledge.
- Lohokare, Madhura (2016) *Making men in the city: articulating masculinity and space in urban India*. Avhandling. Syracuse: Department of Anthropology, Syracuse University. <https://surface.syr.edu/etd/520>
- Lundquist, Tommie (1982) *Den disciplinerade dubbelmoralen: studier i den reglementerade prostitutionens historia i Sverige 1859–1918*. Avhandling. Göteborg:

Historiska institutionen, Göteborgs universitet.

Lützen, Karin (1998) *Byen tæmmes: kernefamilie, sociale reformer og velgørenhed i 1800-tallets København*. København: Hans Reitzels Forlag.

Maginn, Paul J. och Steinmetz, Christine (red) (2015) *(Sub)urban sexscapes: geographies and regulation of the sex industry*. Abingdon and New York: Routledge.

Malmö stadsarkiv, Centralpolisen i Malmö 1874–1964, liggare över försäljning och utskänkning av drycker, spritutskännings- och utminuteringsrättigheter 1874–1888.

Malmö stadsarkiv, Centralpolisen i Malmö 1874–1964, liggare över försäljning och utskänkning av drycker, vin- och maltdrycksutskänningsrättigheter 1903–1911.

Malmö stadsarkiv, Poliskammaren i Malmö 1873–1965, handlingar ordnade efter ämne, dossierer, volym 1 1888–1920, prostitutionen 1890–1907.

Malmö stadsarkiv, Polisvakt-distriktet I i Malmö 1874 – 1964, rapporter, kladdar/ dagjournaler, volym 12–20.

Massey, Doreen (1994) *Space, place, and gender*. Oxford: Polity Press.

McDowell, Linda (1999) *Gender, identity and place: understanding feminist geographies*. Cambridge: Polity.

McDowell, Linda och Harris, Anna (2019) Unruly bodies and dangerous spaces: masculinity and the geography of 'dreadful enclosures'. *Urban Studies* 56(2): 419–433. <https://doi.org/10.1177/0042098018810320>.

Messerschmidt, James W. (2012) Engendering gendered Knowledge: assessing the academic appropriation of hegemonic masculinity. *Men and Masculinities* 15(1): 56–76. <https://doi.org/10.1177/1097184X11428384>.

Messerschmidt, James W. (2018) *Hegemonic masculinity: formulation, reformulation, and amplification*. London: Rowman & Littlefield.

Messerschmidt, James W. (2019) The salience of "hegemonic masculinity". *Men and Masculinities* 22(1): 85 – 91. <https://doi.org/10.1177/1097184X18805555>.

Nead, Lynda (2000) *Victorian Babylon: people, streets and images in nineteenth-century London*. New Haven: Yale University Press.

Nyzell, Stefan och Larsson Paul (2016) Skandinavisk polishistoria. Larsson, Paul, Granér, Rolf och Grundhus, Helene O.I. (red) *Polisvetenskap: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Osvald, Tobias (2022) *Stadens gränsplatser: Kungliga poliskammaren och vardagens omstridda rum i Stockholm, 1776–1835*. Avhandling. Uppsala: Historiska institutionen, Uppsala universitet.

Peralta, Robert L. (2007) College alcohol use and the embodiment of hegemonic masculinity among European American men. *Sex Roles: A Journal of Research* 56(11–12): 741–756. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9233-1>.

Reimann, Christina (2022) Amusement leaves the port: pleasure institutions and the reshaping of Gothenburg's material and nonmaterial borders, 1860s–1923. *Journal of Urban History* 48(6): 1211–1229. <https://doi.org/10.1177/0096144221089861>.

Scott Joan W. (2010) Gender: still a useful category of analysis? *Diogenes* 57(1): 7–14. <https://doi.org/10.1177/0392192110369316>.

Svanström, Yvonne (2006) *Offentliga kvinnor: prostitution i Sverige 1812–1918*. Stockholm: Ordfront.

Sörenson, Thomas (1997) *Det blänkande eländet; en bok om kronprinsens husarer i sekelskiftets Malmö*. Malmö: T. Sörensen.

Walkowitz, Judith R. (2017) History and the politics of prostitution: prostitution and the politics of history. Spange, Marlene och Skilbrei, May-Len (red) *Prostitution research in context: methodology, representation and power*. London: Routledge.

Nyckelord

Njutningslandskap, protestmaskulinitet, Malmö, ordningspolis, sent 1800-tal

Andrés Brink Pinto

Historiska institutionen

Lunds universitet

E-post: andres.brink_pinto@hist.lu.se